

A black and white photograph of a crowd of people, likely at a conference or event, with many hands raised in the air. The image is slightly blurred and serves as the background for the text.

Competentiegerichte lerarenopleiding? Een implementatiestatus in de professionele bachelors in Vlaanderen

**Katrien Struyven
Marijke De Meyst
Steven Janssens**

KULeuven, Centrum voor Opleidingsdidactiek

Overzicht

- Definitie competenties
- Competenties in de Vlaamse lerarenopleiding
- Onderzoeksvraag
- Opzet
- Resultaten
- Conclusies

Competenties

- Hoewel competenties voorgeschiedenis hebben, is er vandaag vernieuwde interesse
- Waarom competenties in onderwijs?
 - **Holistische** aanpak (niet alleen cognitie!)
 - Snelle **evoluties** in (kennis)maatschappij, economie en vluchtige karakter van informatie → 'nieuwe' vereisten van de arbeidsmarkt aan onderwijs
 - Populair, want **positieve doeleinden** (<> deficitbenadering) + overbruggen van de **kloof** ts onderwijs en arbeid

Competenties: definitie

*Competence-based education is creating opportunities for students and workers, close to their world of experience in a meaningful learning environment (preferable the professional practice) wherein the learner can develop integrated, performance-oriented **capabilities (= competences)** to handle the problems in practice. These capabilities consist of clusters of knowledge structures and also cognitive, interactive, affective and where necessary psychomotoric skills, and attitudes and values, which are conditional for carrying out tasks, solving problems and effectively functioning in a certain profession, organisation, position and role.'*

(Wesselink, Lans, Mulder & Biemans, 2003, p. 3 & 5).

Competenties in Vlaamse lerarenopleidingen

- Decreten van 1998, 2007
- Beroepsprofielen en basiscompetenties
- **Basiscompetenties** = de omschrijving van de kennis, vaardigheden en attitudes, waarover iedere afgestudeerde moet beschikken om op een volwaardige manier als beginnend leraar te kunnen fungeren.
 - Richtinggevend aan onderwijs in lerarenopleidingen
 - Om vergelijkbare doelstellingen en kwaliteit te bewerkstelligen
 - Evaluatie door de school en externe visitatiecommissies
- Beroepsprofielen → *Wat leerkrachten (moeten) kennen/kunnen door het opdoen van ervaring of door on-the-job training.*

Basiscompetenties

Basiscompetenties voor lerarenopleiding

10 functionele gehelen	8 attitudes
Verantwoordelijk voor lerende	
01. Leerkracht als begeleider van leren en ontwikkeling	A1. Beslissingsvermogen
02. Leerkracht als opvoeder	A2. Relationele gerichtheid
03. Leerkracht als inhoudelijk expert	A3. Kritische reflectie
04. Leerkracht als organisator	A4. Leergierigheid
05. Leerkracht als innovator en opvoeder	A5. Organisatievermogen
Verantwoordelijk voor school & onderwijsgem.	A6. Zin voor samenwerking
06. Leerkracht als partner van ouders en verzorgers	A7. Verantwoordelijkheidszin
07. Leerkracht als lid van een team	A8. Flexibel
08. Leerkracht als partner van externen	
09. Leerkracht als lid van een onderwijsgemeenschap	
Verantwoordelijk voor maatschappij	
10. Leerkracht als cultuurparticipant	

Onderzoeksvragen

- 10 jaren gingen voorbij...
- Wat is de **implementatiestatus** van de basiscompetenties in het decreet? Hoe worden ze in de praktijk gebracht in de lerarenopleiding in verschillende professionele bachelors?
- Wat zijn de concrete vertalingen op verschillende levels, m.n.:

- School
- Lectoren
- Studenten

Lectorenperspectief

Studentenperspectief

Onderzoeksopzet

PROCEDURE

- Online survey in (8/9) lerarenopleidingen
- Opleiding Leraar Lager Onderwijs
- 1 vragenlijst voor lectoren
- 1 vragenlijst voor laatstejaarsstudenten
- Afname: lente 2007

Opzet

Lectoren

- N=51 (8 scholen)
- 80% vrouw
- 50% tussen 3 & 10 jaren ervaring
- 50% vakdidacticus, 30% pedagoog
- 95% = instructor
- 95% = stage-begeleider

Opzet

STUDENTEN

- N= 218 (9 scholen)
- Laatstejaarstudenten
Leraar Lager Ondw
- 85% vrouw
- 43% op leeftijd,
15% > 2 jaar vertraging
- 95% voltijds

Opzet

VRAGENLIJSTEN

INHOUD	LECTOR	STUDENT
Personalia	X	X (korter)
Competenties	Algemeen, school & eigen praktijk	Schoolpraktijk
Functionele gehelen binnen instructie en evaluatie	* Matrix 1: instr. * Matrix 2: eval.	* Matrix: instr. + evaluatie
VH, (kennis) & attitudes in instructie & tijdens stage	X in eigen praktijk	X zoals ervaren in opleiding

Resultaten: Lectoren/ algemeen

- Competenties in het algemeen

Basiscompetenties in het algemeen				
Item	N	M	SD	≠*
Basiscompetenties zijn volgens mij noodzakelijk om de lerarenopleiding vorm te geven	51	4.47	0.67	S
Het opstellen van basiscompetenties is m.i. een taak van de overheid	51	3.41	1.06	/
De basiscompetenties in het decreet zijn voor mij onvoldoende concreet en operationeel (negatief!)	51	2.75	1.11	F

Conclusies

- Lectoren zijn mentaal overtuigd van de waarde van competenties/ (-gericht onderwijs)
- Meningen zijn echter verdeeld over de noodzaak dat competenties geformuleerd dienen te worden door de overheid en/of ze concreet en operationeel geformuleerd werden
 - Bij dit laatste: pedagogen > vakdidactici

Resultaten: Lectoren/ School

Basiscompetenties in de school				
Item	N	M	SD	Diff.*
De school heeft m.i. een duidelijk beleid omtrent basiscompetenties (BCs)	50	4.26	0.69	/
Ik voel mij betrokken bij het beleid rond basiscompetenties in deze school.	51	3.92	1.23	E
De BCs worden m.i. te weinig besproken met het docententeam.	51	2.04	1.04	/
Er zijn met docenten duidelijke afspraken gemaakt over wie aan welke BCs werkt.	51	3.37	1.17	/
Er zijn duidelijke afspraken over de manier waarop aan competenties wordt gewerkt.	51	3.35	1.15	/
(Als er één is) de BCs werden vertaald in een voor mij concrete en operationele competentielijst.	38	4.03	0.85	/
Tijdens de stages wordt expliciet aandacht besteed aan het verwerven van BCs.	51	4.69	0.58	E
Tijdens de stages wordt expliciet aandacht besteed aan de evaluatie van BCs.	50	4.60	0.67	/
De studenten verwerven de BCs volgens mij hoofdzakelijk tijdens hun stage.	51	3.37	1.09	/

Conclusies

- Lectoren hebben gevoel dat de school een expliciet beleid heeft betreffende competenties
- Betrokkenheid is afhankelijk van ervaring:
ervaren > beginnend
- Vooral tijdens stages!
- Hoewel beleid betreffende, zijn lectoren niet of onvoldoende op de hoogte van de afspraken

Matrix?			
School	Ja	Neen	Totaal
School A	10	1	11
School B	5	0	5
School F	9	1	10
School G	2	2	4
School H	4	2	6
School I	3	2	5
School K	5	0	5
School L	2	3	5

Resultaten: Studenten/ School

Basiscompetenties in de school				
Item	N	M	SD	Diff
BCs maken duidelijk een deel uit van de lerarenopleiding in deze school	218	4.64	0.58	S
Wat competenties zijn , wordt onvoldoende besproken tijdens lessen of stages.	217	2.71	1.28	/
Tijdens de opleiding wordt duidelijk waarvoor BCs dienen	218	4.00	0.86	S
Inhouden die we tijdens de les bespreken, worden veelal door de lectoren expliciet gekoppeld aan de BCs	217	3.35	0.98	/
Docenten geven ons opdrachten, expliciet bedoeld voor het verwerven van BCs.	217	3.71	0.94	/
Bij de stagebegeleiding verwijzen docenten expliciet naar de BCs	218	3.83	1.04	S
In criteria (taken) en evaluatiemethodes (examens, portfolio, etc) wordt expliciet aandacht gegeven aan BCs.	218	3.69	0.99	S

Conclusies

- Studenten 'zien' competenties als deelsluitmakend van instructie, taken en stages.
- Significante schoolverschillen
- Toch zijn studenten weinig op de hoogte van concreet competentiebeleid, bijvoorbeeld...

Op hoogte competentie- tielijst?		
Categorie	N	%
Neen	185	84.86
Ja	33	15.14
	218	100.00

Resultaten: Lectoren/ praktijk

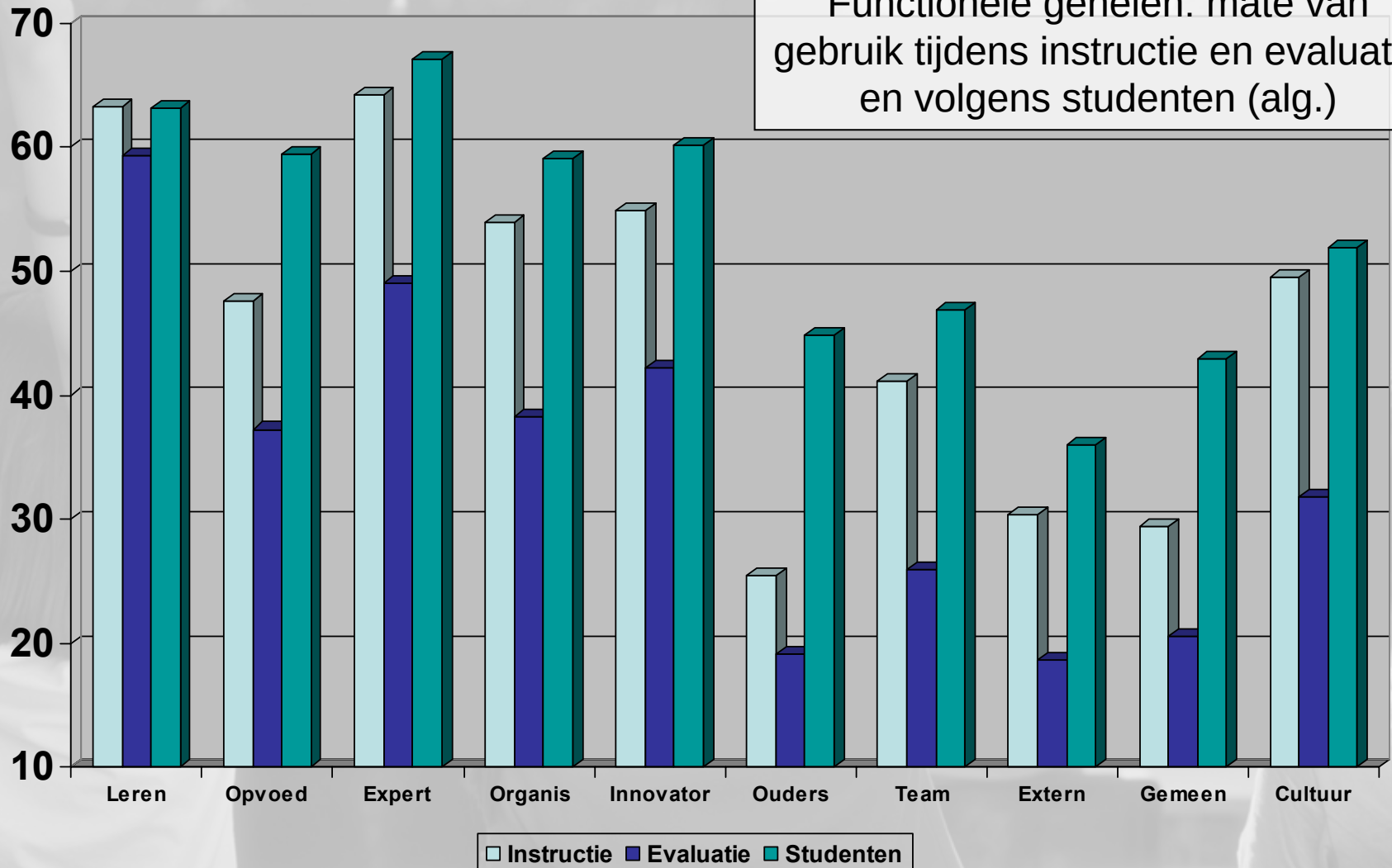
- Competenties binnen eigen praktijk

Item	N	Rarely N (%)	Occasion N (%)	Often N (%)	M	SD	Diff*
Ik gebruik BCs expliciet om mijn onderwijs vorm te geven	50	1 (2.00)	10 (20.00)	39 (78.00)	2.76	0.48	/
Studenten krijgen van mij concrete opdrachten expliciet bedoeld om bepaalde competenties te verwerven	49	7 (14.29)	20 (40.82)	22 (44.90)	2.31	0.71	E, F
Ik bespreek de inhoud van de competenties expliciet tijdens mijn lessen en/of stagebegeleiding	50	7 (14.00)	20 (40.00)	23 (46.00)	2.32	0.71	/

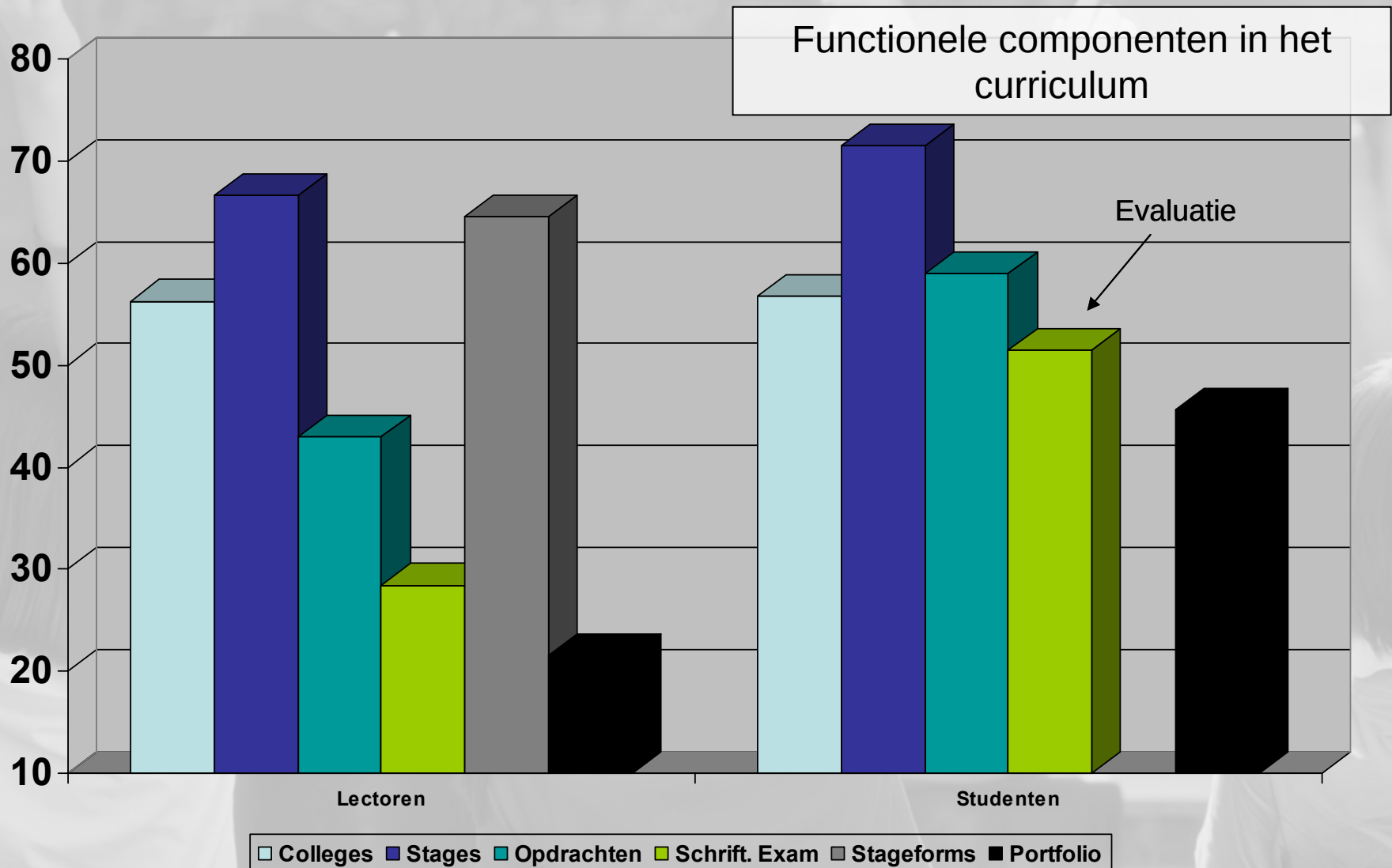
Hoewel 98% aangeeft regelmatig of vaak (78%!) zijn onderwijs vorm te geven aan de hand van competenties, blijkt dat indien lectoren gevraagd wordt naar concrete praktijken, dat aantallen kleiner worden
→ Selectie van competenties/ praktijken of sociale wenselijkheid?

Resultaten: FG

Functionele gehelen: mate van gebruik tijdens instructie en evaluatie en volgens studenten (alg.)

Resultaten: FG (2)

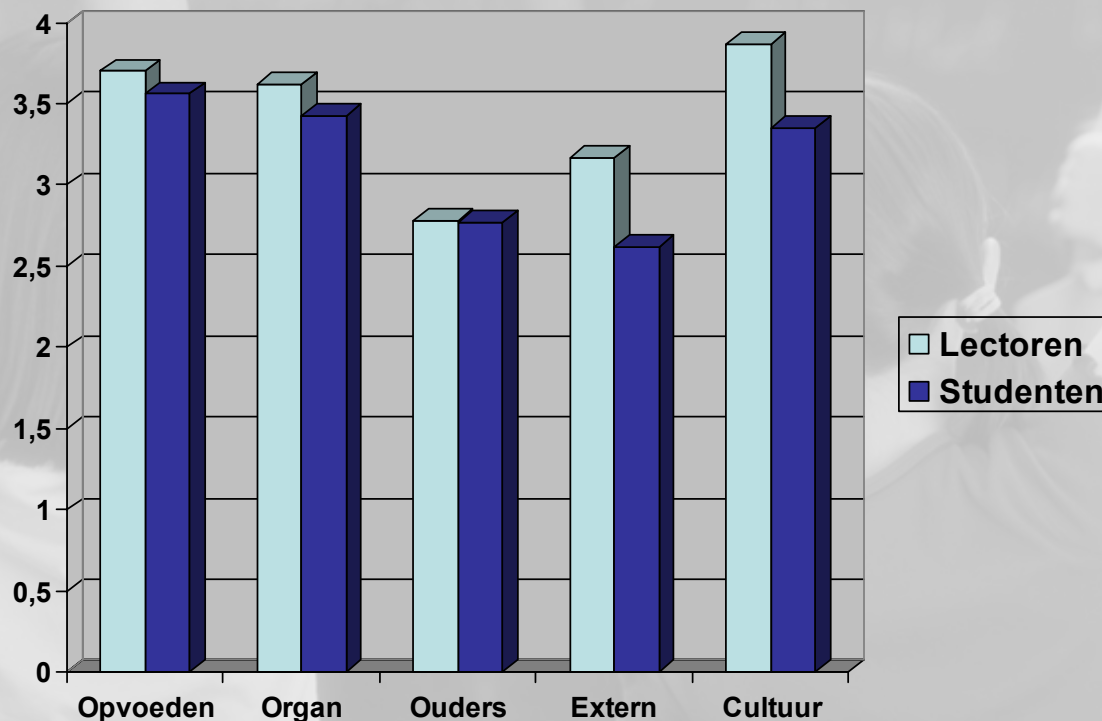
Resultaten: FG

- Functionele componenten: conclusies
 - Leren & expert > organisator & innovator > ...
 - Instructie > evaluatie
 - Stages > colleges > opdrachten
 - Studenten meestal optimistischer beeld dan lectoren

Resultaten: VH

- Vaardigheden

» Lectoren kregen een random lijst met vaardigheden behorende tot 5 functionele gehelen (gebruik!); studenten kregen diezelfde lijst (tevredenheid!)

Verschillen binnen de groepen:

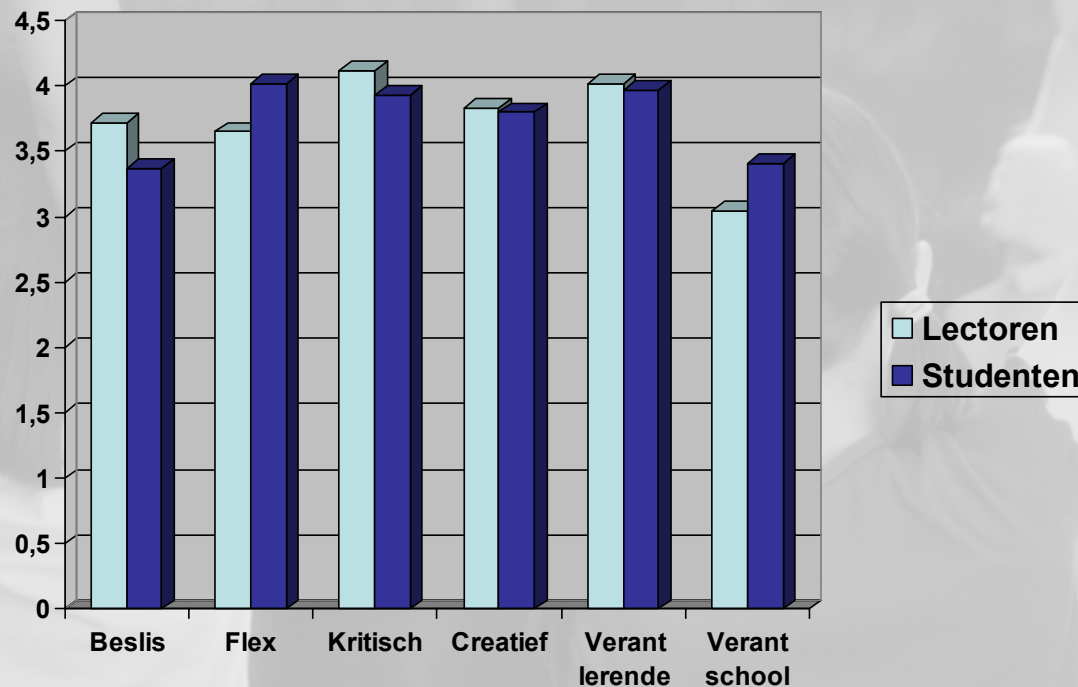
Lectoren, allen (muv partner externen):
Pedagogen > vakdidactici

Studenten, school-
verschillen voor ouders,
externen en cultuur

Resultaten

- Attitudes

» Leerkrachten kregen een lijst met 5 (oneven) attitudes (gebruik), studenten kregen dezelfde lijst (tevredenheid)

Verschillen binnen groepen:

Lectoren, voor flexibel en kritisch: pedagogen > experts

Studenten, schoolverschillen voor verantwoordelijkheid voor school

Conclusies

- **Competenties zijn realiteit**, maar...
 - Voor bepaalde competenties
 - Voor instructie > evaluatie (meting is heikel punt!)
 - Vooral tijdens stages
 - Voor lectoren en studenten
 - Toch voor bepaalde lectoren meer (pedagogen)
 - Voor studenten in bepaalde scholen meer
- Ruimte voor verbetering?
- Maar zijn competenties ook effectief? – toekomstig onderzoek?

Contact

- Vragen nu of later...

Katrien.struyven@ped.kuleuven.be

- ‘dank u wel’

